

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Валентина Димитрова Шарланова,
Тракийски университет - Стара Загора, Педагогически факултет,
катедра „Педагогически и социални науки“

относно дисертационен труд
на тема “ПОЗИТИВНИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА В
СЪВРЕМЕННОТО СЕМЕЙСТВО“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално
направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и
дидактика“

Автор на дисертационния труд: Венета Косева Узунова

Научен ръководител: проф. д-р Тиха Атанасова Делчева

Представените документи за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ отговарят на изискванията на ЗРАС в Р България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет - Стара Загора.

1. Актуалност на тематиката и познаване на проблема

Избраният изследователски проблем е безспорно актуален. Умението ефективно да се общува в семейството, да се решават проблеми, да се правят избори, да се споделят ценности, да има радост и конструктивност във взаимоотношенията винаги са занимавали поколенията. Венета Узунова навлиза в тази проблематика, имайки ресурса на своята висока образование, професионален опит на педагогически съветник, карьерен консултант, университетски преподавател и треньор по национални програми за обучение на педагогически специалисти. Това се съчетава с видима ангажираност, отговорност, мотивация за дълбоко и всеобхватно проучване в специализираната литература и практиката и накрая моделиране на изследователски продукт.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд включва 248 страници основен текст, 11 страници с 179 източника използвана литература (137 - на кирилица, 42 - на латиница) и 7 нормативни документи. В книжното тяло са включени и 15 приложения. Дисертационният труд е с достатъчен обем и е структуриран правилно в увод, четири глави, заключение, приноси, използвана литература и приложения.

В *Увода* авторката убедително обосновава актуалността на проблема чрез динамичните промени в съвременния свят, които водят до съществени промени във взаимодействията в семейството, в нивото на емоционалната и социална интелигентност на децата. Очертани са основните изследователски намерения и е представена целта на дисертационното изследване.

Теоретичните основи на изследвания проблем са представени в *първа глава „Теоретични основи на изследването“*. В нея последователно и задълбочено се интерпретират широк обхват от схващания за социализацията като психолого-педагогически проблем, социалната и емоционалната интелигентност и техните педагогически проекции върху взаимодействието между родителите и децата, психолого-педагогически особености на средната училищна възраст и социалната ситуация в средна училищна възраст. Особено ценна е теоретичната интерпретация на понятията социална и емоционална интелигентност и приемането, че емоционалната и социалната интелигентност означават: притежаването и използването на способността за интегриране на мислите, чувствата и поведението за постигане на пълноценно и ефективно взаимодействие със социума и за резултати, ценни в контекста на съответната общност и култура.

Втората глава е посветена на методологията на изследването. От заложените в основата на дисертационното изследване ръководни положения откроявам съвременните научно - теоретични постановки, свързани с емоционалната и социалната интелигентност на успешно социализираната личност. Високо оценявам *конструирания модел на маркерите на емоционалната и социалната интелигентност*. Той е резултат от обобщаване и модифициране на анализирани в първа глава постановки и извода, че в новите психологически теории за социализирането акцентът се измества от овладяването на социални роли към осъзнатост, сензитивност и реализация на личността.

Изследователско постижение на Венета Узунова е ориентирането към екосистемния подход във взаимоотношенията ученици-родители с подкрепата на училището.

Прилагането на съвременната концепция на екосистемния модел позволява да се анализира в дълбочина взаимната обусловеност между обществените и ценностните промени и тези в социалните и семейните отношения.

В резултат на компетентния анализ на научната литература, сполучливо са очертани основните изследователски въпроси, които насочват вниманието върху самооценката на учениците, техния стил на решаване на конфликти, тревожността като проявление на стреса в училищна и семейната среда, емоционалното състояние на ученика в семейството и социометричния му статус в класа.

Основните параметри на концепцията на изследването са правилно формулирани. Подходящо са подбрани изследователските методи и е разработен инструментариум.

В *трета глава „Анализ на резултатите от изследването“* е направен задълбочен и многопластов анализ на резултатите от приложения инструментариум (теста на Ейдемиллер и Юстицкий, теста на Хеър и социометричното проучване, въпросника на К. Томас и теста на Спилбъргър). Тук се откроява умението на Венета Узунова качествено и количествено да интерпретира резултати и прецизно да осъществява математико-статистически анализ.

Дисертационният труд съдържа ценен изследователски продукт: рефлексивно-диалогичен модел за позитивно взаимодействие между родители и деца. Представен е в *четвърта глава*. Концепцията на модела се основава на съвременното разбиране за социализацията на личността и теорията за социалното учене. Моделът е ориентиран към стимулиране социалната активност на учениците, тяхната инициатива във връзка с позитивната промяна на взаимодействието им с родителите. Организацията, структурата и технологията за реализирането на модела са съобразени с тази идея. Считаю, че моделът притежава голям приложен потенциал. Разработените теми към трите модула са резултат както на проведеното научно-емпирично изследване, така и от приложение на: 1) богатия образователен и квалификационен опит на докторанта (магистър по педагогика, психология и кариерно консултиране, сертифициран образователен коуч), 2) професионалния опит като педагогически съветник, кариерен консултант, университетски преподавател и обучител по изследваната проблематика. Моделът може да се интегрира не само в дейността на педагогическия съветник, но и в работата на цялата педагогическа колегия. Така по-изявено биха се позитивирали обсъжданите взаимоотношения.

В заключението, вследствие на теоретичния анализ и получените след формирация експеримент резултати, са формулирани изводи в теоретичен план и практико-приложни изводи. Те са по посока на целта и хипотезата.

Езикът, стилът, текстообработката, онагледяването с таблици и диаграми са на нужната висота. Общуването с текста на дисертационния труд е източник на интелектуално задоволство, респектира със своята простота и яснота, осмисленост и преживяност на казаното, логическа обвързаност и последователност, които водят читателя от анализа, сравнението към обобщаване на концепции и експериментални резултати.

Дисертационният труд е собствено дело на Венета Узунова. Това се вижда от представената от нея декларация.

Приноси

Съгласна съм с формулираните от докторанта шест приноси от дисертационното изследване.

Смятам, че приносите могат да се структурират в две групи, научно-теоретични и научно-приложни, и да се представят по следния начин:

1) Научно-теоретични приноси

- **Систематизирани и анализирани** са широк обхват **теоретични концепции** за социализацията и социалната и емоционалната интелигентност, социалния интерес. **Предложен** е адаптиран за българските условия **модел на маркерите** на социалната и емоционалната интелигентност.
- Конструиран и теоретично обоснован е **рефлексивно-диалогичен модел и технология** за повишаване на социалната и емоционалната интелигентност на учениците и на техните родители като начин за стимулиране на позитивното взаимодействие между тях с подкрепата на училището.

2) Научно-приложни приноси

- Разработеният **рефлексивно-диалогичен модел** за повишаване на социалната и емоционалната интелигентност на учениците и на техните родители е **апробиран** в педагогическата практика. **Технологията** за неговото реализиране включва три модулно обучение в емоционална и социална интелигентност: поотделно на ученици и родители съобразно техните особености и трети модул - съвместно обучение на учениците и родителите.

- Използван е *авторски подход за стимулиране* у учениците на инициатива за *позитивна промяна* на взаимоотношенията с родителите, който има иновативен характер.
- Рефлексивно-диалогичният *модел* за повишаване на социалната и емоционалната интелигентност на учениците и на техните родители и *технологията* за неговото реализиране са *приложими в продължаващото обучение* на широк кръг педагогически специалисти и в *бакалавърски и магистърски програми* на студенти-педагози.

3. Преценка на автореферата и публикациите

Авторефератът отговаря на изискванията за такъв вид разработка да отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд. Авторът представя пет публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Три от тях са публикувани в сборници с научни доклади и две в научни списания.

4. Заключение

Дисертационният труд на тема *“Позитивни взаимодействия между родители и деца в съвременното семейство”* отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет - Стара Загора.

Като имам предвид достойнствата и научните приноси на дисертационното изследване, *убедено изразявам положителната си оценка относно дисертационния труд на Венета Косева Узунова*. Предлагам на Уважаемото научно жури да й присъди образователната и научна степен „доктор” в научната област Педагогически науки и професионално направление 1.2. Педагогика.

13.05.2018.

гр. Стара Загора

Изготвил становището:

(доц. д-р Валентина Шарланова)